

ΤΟ ΚΑΡΛΗΛΙ ΚΑΙ Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΑΥΤΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΑ ΤΕΛΗ ΤΟΥ ΙΗ' ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΡΧΑΣ ΤΟΥ ΙΘ' ΑΙΩΝΟΣ

ΚΑΤ' ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΝ ΕΓΓΡΑΦΟΝ ΕΚ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1793¹⁾

Ἡ Αἰτωλία, ἥτις μετὰ μακρὰν πάλην πρὸς τὴν γείτονα Ἀκαρνανίαν ἔσυρε τότε καὶ ταύτην ὀπίσθεν τοῦ ἰδίου ἄρματος, ὑπῆρξεν, ὡς γνωστόν, ἡ πρώτη ἑλληνικὴ χώρα, ἡ ἀναμίξασα τοὺς Ῥωμαίους εἰς τὰ ἑλληνικὰ πράγματα καὶ προκαλέσασα οὕτω τὴν ξενοκρατίαν ἐν Ἑλλάδι, ἀλλὰ καὶ οὐδὲν ἄλλο τμήμα ἑλληνικῆς γῆς ὑπέστη πλείονα καὶ μείζονα δεινὰ ἐκ τῆς τῶν ξένων ἀναμίξεως, εἰσβολῆς καὶ κυριαρχίας ἢ αἰ ὑπὸ τοῦ Ἀχελώου διαρρεόμεναί χωραὶ. Ῥωμαῖοι, Σλάβοι, Φράγχοι, Ἀλβανοί, Τοῦρκοι ἐχόρευσαν ἐκεῖ τὸν σατανικὸν τῆς καταστροφῆς καὶ τοῦ ὀλέθρου χορὸν μεθ' ὅσης μανίας ἐν ὀλίγαις ἄλλαις ἑλληνικαῖς χώραις. Τὸ μὲν ἡ θέσις τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀχελώου, τόσον προσφυοῦς δι' ἐπιδρομὰς ἐκ τῶν βορειοδυτικῶν εἰς τὴν Στερεάν καὶ τὴν Πελοπόννησον, τὸ δὲ ἡ ὄψιμος μεταξὺ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἀκμὴ καὶ εὐδοκίμησις τῶν Αἰτωλῶν προσεῖλκυσαν ἐπὶ τὴν Αἰτωλοακαρνανίαν συχνὰς καὶ παντοίων πολεμίων ἐπιδρομὰς, ὧν τὰ ἴχνη μέχρι νῦν πολλαχῶς διασφύζονται ἐν ταῖς ὀνομασίαις τῆς χώρας καὶ ἐν τῇ ἐθνολογικῇ συστάσει τῶν κατοίκων αὐτῆς.

Μία τῶν ὀνομασιῶν, αἰτινες καὶ σήμερον ἐπικρατοῦσαι παρὰ τοῖς κατοίκοις μαρτυροῦσι τοιαύτην ξένην κυριαρχίαν, εἶνε καὶ τὸ *Καρόληλι*¹⁾, ὅπερ τουρκιστὶ σημαίνει χώραν τοῦ *Καρόλου*, ὅπως *Γούμηλι* δηλοῖ χώραν *Ῥωμαίων* ἢ τοῖς Ἑλλήνων. Καλεῖται δὲ *Καρόληλι* ὀλόκληρος σχεδὸν ἡ ἐπαρχία *Ξηρομέρου* καὶ ἡ περὶ τὸ *Βραχωρι* χώρα, ἃς οἱ Τοῦρκοι ὠνόμασαν οὕτω, διότι καθ' ὃν χρόνον ἤρξαντο ὑποτάσσοντες τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα,

¹⁾ Ὁ λαὸς λέγει συνηθέστερον *Κάρολι*, ἀλλὰ καὶ *Καρόλελι* καὶ *Καρόληλι*, ἐν δὲ τῷ κατωτέρῳ παρατιθεμένῳ πατριαρχικῷ ἐγγράφῳ τὸ μέρος ὀνομάζεται *Κάροτσι*, ἴσως διότι οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡμέτεροι ἐξελάμβανον τὴν δημώδη ὀνομασίαν ὡς παραφθορὰν τοῦ *Ακαρνανία*.

κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ 11^{ου} αἰῶνος, ἀνήκον αὐταὶ εἰς τοὺς *Καρόλους Τόκκους*, τοὺς φράγκους δυνάστας τῶν παρακειμένων νήσων *Κεφαλληνίας, Ζακύνθου καὶ Λευκάδος*. Ἦδη ἐν ἔτει 1405^ω ὁ *Κάρολος Α' Τόκκος*, ὅστις ἡγεμόνευε τῆς *Κεφαλληνίας καὶ τῆς Ζακύνθου*, ἐνῶ ὁ ἀδελφός του *Λεονάρδος Τόκκος* ἦρχε τῆς *Λευκάδος*, κατώρθωσε νὰ γείνη κύριος καὶ μεγάλου μέρους τῶν χωρῶν τοῦ δεσποτάτου Ἑπείρου, τοῦ ἐκτεινομένου ἀπὸ *Ναυπάκτου* μέχρι *Δυρραχίου*. Μετὰ δὲ τὸν ἐν ἔτει 1430^ω θάνατον τοῦ *Καρόλου Α'* τὴν μὲν *Λιτωλοακαρνανίαν* ἐκληρονόμησαν οἱ τρεῖς νόθοι υἱοὶ του *Μέμνων, Τύρνος καὶ Ἡρακλῆς*, τὴν δὲ Ἑπειρον ὁ τοῦ *Λεονάρδου* υἱὸς *Κάρολος Β' Τόκκος*. Ἀλλ' οἱ συγγενεῖς οὗτοι δὲν διετέλουν ἐν ὁμονοίᾳ πρὸς ἀλλήλους, ἐπεκαλέσθησαν δ' ἀμοιβαίως τὴν ἐπέμβασιν τοῦ σουλτάνου *Ἀμουράτου Β'* (1421—51) κατ' ἀλλήλων καὶ ἤδη ἐν ἔτει 1431^ω οἱ *Τούρκοι* ἀπέσπασαν τὰ *Ἰωάννινα* περιορίσαντες τὸν *Κάρολον Β'* εἰς τὰς νοτιωτέρας χώρας. Τὸ πάθημα τοῦτο καὶ ὅμοια ἀπειλοῦντα τοὺς τρεῖς νόθους *Τόκκους* ἐπεισαν πάντας τούτους νὰ συμβιβασθῶσι καὶ οὕτω οἱ τέσσαρες οὗτοι *Τόκκοι*, προϊσταμένου τοῦ *Καρόλου Β'*, συμβιβασθέντες ἔζησαν ἐν εἰρήνῃ καὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ ἐκ τῶν *Τούρκων*, ἀπησχολημένων τότε βορειότερον μέχρι τοῦ 1449^{ου}. Ἀλλ' ἀρχομένου τοῦ ἔτους τούτου οἱ *Τούρκοι* εὐκαιρήσαντες ἐπεχείρησαν καὶ τοῦ ὑπολοίπου τῶν *Τόκκων* ἐπὶ τῆς *Στερεᾶς* κράτους τὴν κατάκτησιν, μέχρι δὲ τοῦ 1450^{ου} συνεπλήρωσαν τὴν κατάκτησιν καὶ τὴν οὕτω κατακτηθεῖσαν χώραν ἀπεκάλεσαν *Κάρληλι*, ὡς τοῖς *Καρόλοις Α' καὶ Β'* ἀνήκουσαν πρὸ αὐτῶν. Ἐκτοτε τὸ *Κάρληλι* ἀπετέλει ἰδιαιτέρον *σαντζάκιον*, ὅπερ ἦτο πρώτη ὑποδιαίρεσις νομοῦ, μὲ πρωτεύουσαν κατ' ἀρχὰς μὲν τὸν *Λεῖτόν*, βραδύτερον δὲ τὸ ἐπὶ τουρκοκρατίας συνοικισθὲν *Βραχῶρι*, προϊστατο δὲ αὐτοῦ ὡς πολιτικός μὲν διοικητὴς *μουσελίμης* (ἄνθρωπος ἐμπιστοσύνης, κατὰ λέξιν), ἀντιστοιχῶν πρὸς τοὺς νῦν *μουτεσαρίφας*, ὡς στρατιωτικός δὲ *ἀλαήμπεης*, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν *τουρμάρχην* τῶν *Βυζαντινῶν* καὶ καὶ πρὸς τὸν παρ' ἡμῖν διοικητὴν τῶν *ἀποσπασμάτων*, ἀνώτερος δὲ πάντων τοῦ *σαντζακίου* τῶν ἀρχόντων ἦτο ὁ *σαντζάκ μπέης*, οἷος ἦτο *πολλάκις ὁ ἀλαήμπεης*. Εἰς ποίαν καὶ πόσῃ φορολογίᾳ ὑπεβλήθη ὑπὸ τῶν *Τούρκων* τὸ *σαντζάκιον Κάρληλι* μετὰ τὴν καθυπόταξιν δὲν τυγχάνει γνωστόν, οὐδεμίᾳ ὁμῶς ἀμφιβολίᾳ ὅτι αὕτη δὲν ἦτο σταθερά, ἀλλ' κῦξάνετο περιοδικῶς εἴτε ἐνεκα τῶν ἀναγκῶν τοῦ συνεχῶς πολεμοῦντος κράτους, εἴτε ἐκ τῆς πλεονεξίας καὶ τῶν αὐθαιρεσιῶν τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν, ἰδίως ὅσάκις ἡ χώρα κατὰ τὰς πολλὰς ἔκτοτε τῶν ὑποδουλωθέντων

Ἑλλήνων γενικωτέρας ἢ μερικωτέρας ἐξεγέρσεις ἐδίδεν ἀφορμὴν μετέχουσα αὐτῶν. Γνωστὸν ἐπίσης εἶνε ὅτι τὸ Κάρληλι μετὰ τοῦ Αἰτωλικοῦ καὶ τοῦ Μεσολογγίου ἀπετέλουν περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἓν φορολογικὸν τμήμα, *μακτοῦ ἢ μακοντᾶν*¹, πληρῶνον ἀπὸ κοινοῦ ὠρισμένους φόρους εἰς τοὺς εἰσπράκτορας αὐτῶν ἢ *μαλικιανὲ σαχίπιδες*. Ἴσως ἔγινε τοῦτο ἐπὶ τῶν μεταρρυθμιστῶν σουλτάνων Μουσταφᾶ Γ' (1757—74) καὶ Σελίμ Γ' (1789—1807), ὅτε καὶ τὰ οἰκονομικὰ τῆς αὐτοκρατορίας κάλλιον διευθετήθησαν κατὰ τρόπον κανονικώτερον. Οἱ ὠρισμένοι ἐν τούτοις φόροι εἰσπράττοντο πολὺ περισσότεροι συχνότατα προσαυξανόμενοι ὑπὸ ἀγγαρειῶν καὶ αὐθαιρέτων φορολογικῶν ἐκ μέρους τῶν μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ὀρλώφ (1769—70) καταλαβόντων τὴν χώραν στρατιωτικῶν ἀποσπασμάτων, καθόσον τὸ Κάρληλι, τὸ Αἰτωλικὸν καὶ τὸ Μεσολόγγιον μετέσχον τῆς ἐξεγέρσεως ἐκείνης τῆς ὑπὸ τῶν Ρώσων διὰ τοῦ Παπαζώλη καὶ δι' ἄλλων ἀποστόλων παρασκευασθείσης, ὑπέστησαν δὲ τὰ πάνδεινα ὑπὸ τῶν Τούρκων μετὰ τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγῶνος ὑπὸ τῶν Ρώσων, τῶν πρὸς ἴδια τέλη παρασκευασάντων αὐτὸν.

Ἐξαντληθέντες οὕτως οἱ κάτοικοι τοῦ Κάρληλι, τοῦ Αἰτωλικοῦ καὶ τοῦ Μεσολογγίου καὶ ἐρίζοντες πρὸς ἀλλήλους ὡς ἐκ τούτου ἀπέστειλαν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀντιπροσώπους ἢ *βεκίληδες*, ὅπως τῇ μεσιτείᾳ ἴσως καὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου ἐπιτύχωσι παρὰ τῶν *μαλικιανὲ σαχίπιδων* διακωνισμόν καί, εἰ δυνατὸν, ἐλάττωσιν τῶν *συδοσιμάτων* ἢ φόρων, ὄντως δὲ οἱ ἀντιπρόσωποι ἐκείνοι *Γιάννος Περόλας* καὶ *Ἀναγνώστης Σταϊκόπουλος* ἐκ τοῦ Κάρληλι, *Ἀντόνιος Βασιλείου Μπέλιας* ἐξ Αἰτωλικοῦ καὶ *Ἀναστάσιος Ραζῆς* ἐκ Μεσολογγίου ἐλθόντες ἐν ἔτει

¹ *Μακαϊὰς* κυρίως σημαίνει *παραχώρησιν*, ἐφαρμόζεται δὲ ἐπὶ πάσης ἐκχωρήσεως δικαιοματιῶν, ἣν ἐποιεῖ τὸ κράτος εἰς ἄλλους ἐκ τῶν ἐσόδων τοῦ δι' ὠρισμένον χρόνον, καὶ συνήθως κατ' ἔτος. Ὅλος ἀντίθετος ὡς πρὸς τὸν χρόνον ἔτι ὁ *Μαλικιανὲς*, ὅστις ἔτι ἐσόδιον τιμᾶριον ἐκ δημοσίων ἢ ἱερῶν γαιῶν παραχωρούμενον *ἰουβίως* εἰς τοὺς λεγομένους *σαχίπιδας*, οἵτινες ἀντὶ τῶν τοιαύτων τιμαρίων εἶχον τὴν ὑποχρέωσιν ἐν μὲν τῷ πολέμῳ νὰ προσέρχωνται μεθ' ὅσων πλείστον ἂπλοφόρων ὑπὲρ αὐτῶν συντηρουμένων, ἐν δὲ εἰρήνῃ νὰ φροντίζωσι περὶ ἀστυνομίας τῆς χώρας καὶ νὰ εἰσπράττωσι μετὰ τῶν ἰδίων ἐσόδων καὶ τοῦ κράτους τοὺς φόρους διὰ λογαριασμόν τούτου. Τοιαῦτα τιμάρια (*ζιανιὲν* τὰ μεγαλύτερα καὶ *τιμᾶν* τὰ μικρότερα) κατηρτίσθησαν κυρίως ἀπὸ τοῦ 1695 ἐκ τῶν δημοσίων γαιῶν ἐπὶ Μουσταφᾶ Β' (1695—1703), κάλλιον ὅμως ἐρρυθμίσθησαν ἐπὶ Μουσταφᾶ Γ', ὅτε προσετέθησαν καὶ τὰ λεγόμενα *βακοῦφια* διὰ τῶν περιφρίμων μεταρρυθμίσεων τοῦ βαρῶνου Τρόττ.

1793φ εἰς Κωνσταντινούπολιν κατώρθωσαν ὅ,τι ἐπεθύμουν. Οἱ μαλικιανέ σαχιπίδες τοῦ μακουτᾶ Κάρληλι—Λίτωλικοῦ—Μεσολογγίου ἐπείσθησαν νὰ καθορισθῶσιν οἱ φόροι αὐτοῦ εἰς 75,000 γροσίων, ἅτινα τότε εἶχον ἀξίαν ταλλήρων περίπου, ἑτησίως, ὑπὸ τὸν ὄρον, τὸ ποσὸν τοῦτο νὰ προμηθεύῃ τὸ Κάρληλι, λαμβάνον παρὰ τοῦ Λίτωλικοῦ καὶ τοῦ Μεσολογγίου 15,000 κατ' ἔτος καὶ καταθέτον ἐξ ἰδίων 60,000. Εἰς τὸ ποσὸν τοῦτο περιλαμβάνετο ὁ πρὸς τοὺς σαχιπέδας φόρος τῶν καλλιεργητῶν τοῦ μαλικιανέ, ὁ κεφαλικὸς φόρος ἢ βασιλικὸν χαράτζιον, ὁ πρὸς διατήρησιν τῆς ἐν τῷ βιλαετίῳ δημοσίας ὑπηρεσίας φόρος ἢ βελαετ χαράτζιον, τὰ πρὸς τοὺς ἄρματωλοὺς χορηγούμενα καὶ τὰ «λοιπὰ παντοίων εἰδῶν συδοσίματα». Ἦτο, φαίνεται, τὸ ποσὸν λίαν συγκαταβατικὸν καὶ οἱ φόροι τοῦ μακουτᾶ εἶχον περιορισθῆ εἰς αὐτό, τὸ ὁποῖον ἐγένετο τεβζί, ἦτοι διανεμήθη οὕτως, ὥστε τὸ ἐν πέμπτον αὐτοῦ νὰ πληρῶνῃται ὑπὸ τοῦ Λίτωλικοῦ καὶ τοῦ Μεσολογγίου, ἅτινα—εἰρήσθω ἐν παράδῳ—ἀμφοτέρω εἶχον καταστραφῆ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐκείνην, τὰ δὲ ἐπίλοιπα τέσσαρα πέμπτα νὰ καταβάλλωνται ὑπὸ τοῦ Κάρληλι.

Πρὸς νομιμοποίησιν καὶ ἐκτέλεσιν τῆς συμφωνίας ταύτης μεταξὺ τῶν βεκιληδων τοῦ μακουτᾶ καὶ τῶν μαλικιανέ σαχιπίδων συνετάχθησαν καὶ ὑπεγράφησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει «χοτζέτια καὶ ἄλλα ὅμοια πρὸς ἀλλήλους συμφωνητικὰ γράμματα», κατὰ τινὰ δὲ σημείωσιν τοῦ Μεγαπάνου Γαλάνη, κατωτέρω δημοσιευομένην, ἐπεκυρώθη αὕτη καὶ διὰ σουλτανικοῦ χατίου, ἐξεδόθη δέ, κατ' αἰτήσιν βεβαίως τῶν συμβόληθέντων, καὶ πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν πρὸς τοὺς κατοίκους τοῦ μακουτᾶ ἐγγράφον ἀναγγέλλον ταῦτα καὶ προτρέπον ἐπὶ ποινῇ βαρυτάτου ἀφορισμοῦ τὴν θρησκευτικὴν ἐκτέλεσιν τῶν συμπεφωνημένων. Πατριάρχης, ὅστις καὶ ἐπιγράφεται ἰδιοχείρως ἐν ἀρχῇ τοῦ ἐγγράφου, ἦτο τότε Νεόφυτος Ζ' ὁ Σμυρναῖος, τὸ πρῶτον πατριαρχεῦων (1789—94), διότι καὶ τὸ δεύτερον ἐπατριαρχευσεν (1799—1808), ἀφοῦ παυθεὶς ἐκ τῆς πρώτης πατριαρχίας ἐπτάλη ἐξόριστος εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος ἐπὶ πενταετίαν. Ἦτο ὁ Νεόφυτος Ζ' συνετὸς πατριάρχης, πολλὰς κατὰ τοὺς πολυταράχους καὶ δυσκόλους ἐκείνους χρόνους παρασχὼν ὑπηρεσίας τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ Γένει. Μεταξὺ δὲ τῶν δέκα συνοδικῶν, αἵτινες ὑπάρχουσιν ὑπογεγραμμένοι ἐν τῷ πατριαρχικῷ πρὸς τοὺς κατοίκους τοῦ Κάρληλι ἐγγράφῳ, πρῶτος ἀναγινώσκειται ὁ μητροπολίτης Σμύρνης Γρηγόριος ὁ Γορτύνιος, ὅστις ὡς Γρηγόριος Ε' τρεῖς ἐπατριαρχευσεν (1797—99, 1806—1809, 1818—21), μαρτυρήσας κατὰ τὴν τρίτην πατριαρχίαν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλη-

σίας και του Γένους, εκ νέου τότε εξεγερθέντος εις τὸν ὕστατον και μέγιστον ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα.

Ἔχει δὲ τὸ πατριαρχικὸν τοῦτο ἔγγραφο, οὕτινος τὸ πρωτότυπον ὑπάρχει ἐν χερσὶ τοῦ κ. *Ἐλαμ. Μεγαλάνου*, διευθυντοῦ τοῦ ἐν Πύργῳ ὑποκαταστήματος τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, κληρονομήσαντος αὐτὸ παρὰ τῶν προγόνων του, ἀρχόντων τότε ἐν Βραχωρίῳ και ἐν ὅλῳ τῷ βίλαετίῳ ἐκεῖνῳ, ὡς ἐξῆς.

« *Νεόφωτος ἑλίου Θεοῦ, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης, και οἰκουμενικὸς πατριάρχης.*

» Ἱερώτατε μητροπολίτα Ναυπάκτου και Ἄρτης, ὑπέρτιμε και ἐξαρχεπάσης Λιτωλίας, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητέ ἀδελφέ και συλλειτουργέ, και ἐντιμότατοι κληρικοί, εὐλαβέστατοι ἱερεῖς και τίμιοι προεστώτες και χρήσιμοι γέροντες και πρόκριτοι και λοιποὶ ἀπαξάπαντες εὐλογημένοι χριστιανοὶ τοῦ Καρνείου¹, τοῦ Ἀνατολικοῦ² και τοῦ Μεσολογγίου, χάρις εἴη ὑμῖν και εἰρήνη παρὰ Θεοῦ.

» Ἐπειδὴ οἱ ἀποσταλέντες βεκιληδες ἀπὸ τοῦ Καρνείου ὁ Γιάννος Περλᾶς, ὁ Ἀναγνώστης Σταϊκόπουλος, ἔχοντες και τὰς γνώμας τῶν λοιπῶν αὐτόθι και ἐνταῦθα πατριωτῶν αὐτοῖς, ὡσαύτως και ὁ βεκιλης τοῦ Ἀνατολικοῦ Ἀντώνιος Βασιλείου Μπέλιας, ἔχων και οὗτος τὰς γνώμας τῶν αὐτόθι και ἐνταῦθα πατριωτῶν αὐτοῦ, και ὁ ἕτερος βεκιλης τοῦ Μεσολογγίου Ἀναστάσιος Ραζῆς, ἔχων και οὗτος τὰς γνώμας τῶν αὐτόθι και ἐνταῦθα πατριωτῶν αὐτοῦ, συνελθόντες εἰς ἐν μετὰ τῶν ἐνταῦθα παρευρεθέντων πατριωτῶν αὐτῶν, χριστιανῶν πιστῶν βασιλιάδων τῆς κραταιᾶς και ἀκτιτήτου βασιλείας (ἧς τὸ κράτος εἶη διαμένον εἰς τοὺς αἰῶνας), τῇ εἰδήσει και ἀποφάσει τῶν ἐκλαμπροτάτων και περιφανεστάτων μαλικιανῶν σαχιπιδῶν αὐτῶν, και συνδιασκεψάμενοι μετ' ἐπιστασίας και ἐρεῦνης και ἀκριθείας περὶ ὧν χρήζουσιν ἐτησίως κοινῶν συδοσιμάτων αὐτῶν, ἦτοι τῶν κατ' ἔτος διδομένων τοῖς ἐκλαμπροτάτοις και περιφανεστάτοις μαλικιανῶν σαχιπιδῶν (sic) αὐτῶν τῶν βασιλικῶν χαρατζίων,

¹ Οὕτω πάντοτε ἐν τῷ ἔγγραφῳ ἀντὶ Κάρληλι, διότι βεβαίως ἡ ὀνομασία ἐξελαμβάνετο ἐν ταῖς Πατριαρχείαις ὡς παραφθορὰ τοῦ Ἀκαρνανία.

² Ἦδη τῷ 1153φ, ὅτε περιεγρήθη τὴν Ἑλλάδα ὁ Ἰουδαῖος Βενιαμὴν Τουδέλας, ἡ πόλις αὕτη ἐκαλεῖτο *Ναιωλικόν*, ἦτοι Ἀνατολικόν, οὕτω δ' ὀνομάζετο ἔκτοτε ὑπὸ τε τοῦ λαοῦ και τῆς Ἐκκλησίας μέχρι οὗ οἱ ὀνομασθεῖται τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος μετεθάπτισαν τὴν πόλιν εἰς *Λιτωλικόν*. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι οὔτε τὸ ἐν οὔτε τὸ ἄλλο ὑπῆρχε.

τοῦ βελαέτ—χαρατζίου, τῶν ἀρματολῶν καὶ τῶν λοιπῶν εἰδῶν συμβαινόντων αὐτοῖς κατ' ἔτος ἀπαραιτήτων ἐξόδων, καὶ ταῦτα πάντα καλῶς ἀναλογισάμενοι καὶ ἐξετάσαντες εὖρον συμποσωθέντα καὶ περιορισθέντα ἅπαντα εἰς ἐβδομήκοντα πέντε χιλιάδας τῶν γροσίων, καὶ ἔγνωσαν ὁμοφώνως γίνεσθαι ταῦτα μόνον τεβζὶ κατ' ἔτος εἰς τὸ βελαέτι αὐτῶν, καὶ μηδὲν πλέον ἐκτὸς τούτων ἀπαιτεῖσθαι, ἐξ ὧν ἐβδομήκοντα πέντε χιλιάδων τῶν γροσίων οἱ ῥαγιαδες χριστιανοὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ καὶ τοῦ Μεσολογγίου ἔχουσι πληροῦν κατ' ἔτος πρὸς τοὺς Καρνεσίους μόνον τὰς δέκα πέντε χιλιάδας τῶν γροσίων, καὶ μηδὲν πλέον ἀπαιτούμενοι ὑπὸ τῶν Καρνεσίου ἀντὶ τῶν λοιπῶν ἢ ὅπως ἐνοχλούμενοι ὑπ' αὐτῶν, ἀλλὰ διαμένοντες ἀνεπηρέαστοι τοῦ λοιποῦ καὶ ἀκαταζήτητοι μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ὀβολοῦ. Οὕτω τοίνυν συνέθεντο καὶ συνεφώνησαν πρὸς ἀλλήλους τῇ εἰδήσει καὶ ἀποφάσει τῶν ἐκλαμπροτάτων καὶ περιφανεστάτων μαλικιανῶν σαχιπιδῶν αὐτῶν τῶν κατ' ἔλεος καὶ εὐσπλαγγνίαν οἰκτειρησάντων αὐτούς, οὗς κύριος ὁ Θεὸς διατηρεῖ καὶ περιέποι ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, καὶ μετὰ τὰς συμφωνίας αὐτῶν ταύτας, ἐγένοντο τὰ χοτζέτια καὶ ἄλλα ὅμοια πρὸς ἀλλήλους συμφωνητικὰ γράμματα τῇ εἰδήσει καὶ ἀποφάσει τῆς αὐτῶν περιδρόπτου ἐκλαμπρότητος ἐπὶ τῷ διαμένειν τὰς συνθήκας καὶ συμφωνίας αὐτῶν ταύτας ἀπαρατρέπτους καὶ ἀπαραβάτους καὶ αἰεὶ ὡσαύτως φυλαττομένας καὶ διενεργουμένας ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον.

» Ὡν δὴ εἰς διατήρησιν καὶ ἀσφάλειαν τῶν συνθηκῶν καὶ συμφωνιῶν αὐτῶν, ὡς λίαν λυσιτελῶν καὶ κοινωφελῶν, ἐδέησεν ἐκδοθῆναι καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν γράμμα. Τούτου χάριν καὶ γράφοντες συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, πρῶτον μὲν ἐντελλόμεθα καὶ παραγγέλλομεν καὶ συμβουλεύομεν πᾶσιν ὑμῖν τοῖς ἐν τῷ Κάρνεσι καὶ τοῖς συνημμένοις αὐτῷ χώροις (sic), καὶ τοῖς ἐν τῷ Ἀνατολικῷ καὶ τῷ Μεσολογγίῳ χριστιανοῖς, ἱερωμένοις καὶ λαϊκοῖς, μικροῖς τε καὶ μεγάλοις, νέοις καὶ γέροισιν, ἀνδράσι καὶ γυναῖξιν, ὅπως πληροφορηθέντες τὴν γενομένην ἐκ συμφώνου κοινῆς συνθήκης καὶ συμφωνίας ταύτης περὶ τῶν κατ' ἔτος διδομένων κοινῶν συδοσιμάτων τῶν ἐβδομηκονταπέντε χιλιάδων τῶν γροσίων ἐνεκεν τῶν ἐξόδων τῶν ἐκλαμπροτάτων καὶ περιφανεστάτων μαλικιανῶν σαχιπιδῶν ὑμῶν, τῶν βασιλικῶν χαρατζίων, τοῦ βελαέτ χαρατζίου, τῶν ἀρματολῶν καὶ τῶν λοιπῶν τῶν παντοίων εἰδῶν συμβαινόντων ὑμῖν κατὰ συνήθειαν δαπανημάτων καὶ ἐξόδων, καὶ ὅτι ἐξ αὐτῶν τῶν ἐβδομηκοντα-

πέντε χιλιάδων τῶν γροσίων ὀφείλετε οἱ τοῦ Ἀνατολικοῦ καὶ Μεσολογίου χριστιανοί, πιστοὶ βασιλῆες τῆς κραταιᾶς βασιλείας, πληροῦν κατ' ἔτος μόνον τὰς δεκαπέντε χιλιάδας τῶν γροσίων πρὸς τοὺς Καρνεσίους χριστιανούς, μηδὲν πλέον ἀπαιτούμενοι παρ' αὐτῶν ἢ ἐνοχλούμενοι τὸ σύνολον, ἀλλὰ διαμένοντες ἀκαταζήτητοι τοῦ λοιποῦ μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ λεπτοῦ, ὡσαύτως καὶ οἱ Καρνεσίδες χριστιανοί, πιστοὶ βασιλῆες τῆς κραταιᾶς βασιλείας, λαμβάνοντες τὰς ῥηθείσας δεκαπέντε χιλιάδας τῶν γροσίων, ὀφείλετε πληροῦν τὰς συμφωνηθείσας ἑβδομηκονταπέντε χιλιάδας τῶν γροσίων σώας καὶ ἀνελιπεῖς (sic) καὶ ἀποδιδόναι ἑτησίως ἐν τῷ τεταγμένῳ καιρῷ μετὰ πάσης προθυμίας ὑμῶν καὶ ἐτοιμότητος, μηδὲν πλέον προστιθέμενοι ἢ ἀπαιτοῦντες παρὰ τῶν αὐτόθι πατριωτῶν ὑμῶν χριστιανῶν, φυλάττοντες τὰς συνθήκας καὶ συμφωνίας ταύτας ἀπαρατρέπτους καὶ ἀπαραβάτους μέχρι τερμάτων αἰῶνος, ὡς λίαν συμφερούσας καὶ κοινωφελεῖς τῇ πατρίδι ὑμῶν ταύτῃ, ἅτε δὲ εἰδότες καλῶς τὴν κοινὴν ὑμῶν δυστυχίαν καὶ θλίψιν καὶ ὀδύνην, ἣν διηνεκῶς ὑφίστασθε ἐκ τῶν βαρυτάτων σудоσιμάτων καὶ κοινῶν χρεῶν τῆς πατρίδος ὑμῶν ταύτης, ἐλεεινολογοῦντες ἑαυτοὺς καὶ ἐποδειρόμενοι διὰ τὰς ἀρορήτους ταύτας κοινὰς ἀπαιτήσεις καὶ γνωρίζοντες τοῦτο μέγα τὸ ἔλεος καὶ τὴν εὐσπλαγγνίαν τὴν γενομένην ἐφ' ὑμᾶς παρὰ τῶν πολυχρονίων ὑμῶν αὐθεντῶν τῶν ἐκλαμπροτάτων καὶ περιφανεστάτων μαλικιανῶν σαχιπιδῶν, οἰκτειρησάντων τὴν ἀξιοδάκρυτον κατάστασιν τῆς πατρίδος ὑμῶν ταύτης καὶ ποιησαμένων τὴν τοσαύτην συγκατάθεσιν τῶν ἑτησίως διδομένων ἐξόδων, οὐ μόνον ὀφείλετε διατηρεῖν τὰς συμφωνίας ταύτας καὶ συνθήκας ἀπαραβάτους καὶ ἀπαρατρέπτους μέχρι κεραίας ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον, ἀλλ' ἔχετε χρέος ἀπαραίτητον εὐχεσθαι, δεόμενοι καὶ αἴροντες (sic) χεῖρας ἰκέτιδας πρὸς τὸν ὕψιστον θεὸν ὑπὲρ τῆς πολυχρονίου ὑγείας καὶ πανεκλάμπρου εὐζωίας καὶ ἀμεταπτώτου εὐδαιμονίας καὶ δόξης καὶ κλέους τῶν εὐγενεστάτων καὶ ἐκλαμπροτάτων μαλικιανῶν σαχιπιδῶν αὐθεντῶν ὑμῶν, τῶν ποιησαμένων εἰς ὑμᾶς τὸ μέγα τοῦτο ἰναγέσι καὶ καρέμι¹.

»Ταῦτα γοῦν προηγουμένως ἐντελλόμεθα καὶ παραγγέλλομεν καὶ ἐπιτάττομεν πᾶσιν ὑμῖν διατηρεῖν καὶ φυλάττειν ἀπαραβάτως καὶ ἀμεταποίητα καὶ διενεργεῖν προθύμως καὶ εὐπειθῶς, εἴτα δὲ ἀποφαινόμεθα

¹ Εὐεργετικὴν συγκατάθεσιν, ὡς τὴν εἶπεν ἀνωτέρω. Ἀμφότεραι αἱ λέξεις σημαίνουσι χάσιν.

ἐκκλησιαστικῶς ἵνα, ὅσοι καὶ ὅποιοι χριστιανοὶ ἀπὸ τοῦ Καρνερίου καὶ τῶν συνημμένων αὐτῷ χωρῶν, ἢ ἀπὸ τοῦ Ἀνατολικοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ Μεσολογγίου, ἱερωμένοι καὶ λαϊκοί, μικροὶ καὶ μεγάλοι, νέοι ἢ γέροντες, ἄνδρες ἢ γυναῖκες ἐκάστης ἡλικίας καὶ τάξεως καὶ βαθμοῦ, πολμήσωσιν ἀντιδῆσαι καὶ ἐναντιωθῆσαι ταῖς κοινῶς γενομέναις ταύταις συμφωνίαις καὶ μὴ φυλάττειν αὐτάς ἀπαρατρέπτους καὶ ἀπαραβάτους μέχρι κεραίας διὰ παντός, ἢ ἐπιχειρήσωσι τρόπῳ οἰωδῆποτε ἐμμέσως τε ἢ ἀμέσως προξενῆσαι σκάνδαλα εἰς ἀνατροπὴν τοῦ κοινωφελοῦς τούτου νιζαμίου¹, πειρώμενοι αὐθις ἐπενεγκεῖν θλίψιν καὶ ὀδύνην καὶ ἀφόρητον ζημίαν πρὸς τοὺς αὐτόθι χριστιανούς, οἱ τοιοῦτοι, ὅποιοι, ἂν ὦσιν, ὡς φθορεῖς καὶ λυμαιῶνες (sic) καὶ κοινοβλαβεῖς, ἀφωρισμένοι ὑπάρχωσιν ἀπὸ θεοῦ καὶ κατηραμένοι καὶ ἀσυγχώρητοι, καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτοι καὶ τυμπανιαῖοι, αἱ πέτραι καὶ ὁ σίδηρος λυθείησαν, αὐτοὶ δὲ μηδαμῶς, κληρονομησάσθων τὴν λέπραν τοῦ Γεζῆ καὶ τὴν ἀγχόνην τοῦ Ἰούδα καὶ εἶησαν στένοντες καὶ τρέμοντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς ὁ Κάλν, ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ εἶη ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ ἡ μερὶς αὐτῶν μετὰ τοῦ προδότου Ἰούδα καὶ τῶν θεομάχων Ἰουδαίων, τῶν σταυρωσάντων τὸν υἱὸν τῆς δόξης, ἄγγελος Κυρίου καταδιώξαι αὐτοὺς ἐν πυρίνῃ ῥομφαίᾳ, σχισθεῖσα ἡ γῆ καταπίοι αὐτούς, ὡς τὸν Φαθάν καὶ Ἀβαρών, τὰ κτήματα καὶ ὑπάρχοντα αὐτῶν εἶησαν εἰς ἀπώλειαν καὶ προκοπὴν μήποτε ἴδοιεν, ἔχοντες καὶ τὰς ἀράς πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος ἀγίων καὶ τῶν ἀγίων καὶ θεοφόρων πατέρων, καὶ ἔξω τῆς ἐν Χριστῷ ἐκκλησίας καὶ μηδεὶς ἐκκλησιάση αὐτοὺς ἢ ἀγιάση ἢ θυμιάση ἢ ἀντίδωρον αὐτοῖς δῶ ἢ συμφάγη ἢ συμπίη ἢ ὄλωσιν συναναστραφῆ καὶ χαιρετήση (sic), ἐν βάρει ἀργίας καὶ ἀλύτου ἀφορισμοῦ. Οὕτω γενέσθω ἐξ ἀποφάσεως. αψηγ' .»

(Ἔπονται δέκα ὑπογραφαὶ συνοδικῶν.)

Ὁ οὕτω καὶ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καθιερωθεὶς συμβιβασμὸς τοῦ μακουτᾶ Κάρληλι - Ἀνατολικοῦ - Μεσολογγίου, ὅστις ἀπετέλει, φαίνεται, ὄντως συγκατάβασιν ἐκ μέρους τῶν δικαιοῦχων τῶν φόρων καὶ μέγα ἔλεος καὶ εὐσπλαγγίαν αὐτῶν, ἐγένετο προθύμως ἀποδεκτὸς ὑπὸ τῶν φορολογουμένων κατοίκων καὶ ἐξεπληροῦτο ἔκτοτε πιστῶς καὶ ἀκριβῶς μέχρι τοῦ 1822^{ου}. Ὁ Ἀλῆ πασᾶς τῶν Ἰωαννίνων, ὅστις εἶχε κατορθώσει νὰ ἐνώσῃ καὶ τὰς χώρας ἐκεῖνας μετὰ τῆς λοιπῆς κυριαρχίας του, δὲν φαί-

¹ Νιζαμί τὸ νόμιμον, τὸ νομίμως καθωρισμένον.

νεταί να ήθέτησε τήν συμπεφωνημένην ταύτην φορολογίαν· διότι ἐν ἔτει 1820^φ τὸ Κάρληλι μετὰ τοῦ Ἀνατολικοῦ καὶ τοῦ Μεσολογγίου ἐπλήρωον ἀκόμη τὸ ποσὸν 75,000 γροσίων ὡς τακτικὴν φορολογίαν κατὰ τήν ἀνωτέρω ρηθείσαν διανομήν 60+15,000. Τοῦτο ἐξάγεται ἀριθμητικῶς ἐκ σωζομένου λογαριασμοῦ τῶν δαπανῶν τοῦ μακτουᾶ τούτου κατὰ τὸ 1820^{ον}, ὃν ἰδιοχείρως ἔχει γράφει ὁ τότε βιλαέτ ἀγιάν ἢ ἀγιάν βιλαετλή τοῦ Κάρληλι Πάνος Γαλάνης, ὁ διὰ τήν μεγάλην του ἐπιρροήν Μεγαπάνος ἐπωνομασθεῖς. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὁμοῦ λογαριασμοῦ καταφαίνεται ὅτι οἱ Τούρκοι δὲν ἤρκοῦντο πάντοτε εἰς τήν τεταγμένην φορολογίαν, ἀλλ' ὅσάκις ἐτύγχανον περιστάσεις, ἐξεμύζων πάσῃ δυνάμει τοὺς ἀτυχεῖς βασιλιάδες. Τοῦλάχιστον ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πολέμου τὰ τουρκικὰ στρατεύματα κατελήστευσαν τήν χώραν, τὰ δὲ εἰς ἀγγραφείας καὶ δωρεὰς πρὸς παντοίους πασάδες καὶ ἀγάδες δαπανηθέντα ἐπὶ ὀκτῶ μῆνας ἐν ἔτει 1820^φ καὶ 1821^φ ὑπὸ τοῦ ἐν λόγῳ μακτουᾶ, ἀνήλθον κατὰ τὸ σημεῖωμα τοῦ Μεγαπάνου εἰς 271,149 γροσίων, ἧτοι εἰς τετραπλάσια σχεδὸν τῶν τοῦ συμβιβασμοῦ! Χάριν περιεργείας καταχωρίζομεν ἐνταῦθα πιστὸν ἀντίγραφον μέρους τοῦ πολυχῶς ἐνδιαφέροντος λογαριασμοῦ τούτου.

«1821, Φεβρουαρίου Α'. Δευτέρι τοῦ βιλαέτου μας Κάρληλι διὰ τὸ μακτουᾶ καὶ διὰ τὰ μεσαρίφια, ὅπου μᾶς ἠκολούθησαν ἀπὸ 1820 Ἰουλίου 9, ὅπου ἐμπῆκαν οἱ μπιμπασάδες τοῦ Μπαμπᾶ πασᾶ καὶ ὁ ἐρχομὸς τοῦ ἰδίου καὶ Χασάν πασᾶ καὶ ἀσκέρι του καὶ μπασιρέους τοῦ Μπαμπᾶ πασᾶ καὶ Χασάν πασᾶ καὶ ἄλλα καθὼς οἱ μανέδες κάτωθεν φέρονται :

γρόσι	
60,000	τὸ μακτουᾶ μας ὅπου μὲ χὰτ χουμαγιὸν τοῦ πολυχρονημένου.
15,000	ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι καὶ τὸ Ἀνατολικόν, ὅπου ἐπάρθησαν καὶ ἐξωδεύθησαν.
75,000	
11,000	χρεοστούμενα διὰ τὸ ἀγὸγη εἰς τὰ βασιλικά τόπια, ὅπου κουβαλίθησαν ἀπὸ Σαλαῶραν εἰς Ἰωάννινα.
7,247	Ἰνζαίδες τῶν βεζιράδων καὶ ἐξοδα τοῦ προεστοῦ εἰς Ἰωάννινα.
300	ὅπου ἐδώθησαν διὰ τὸ ρίζι, ὅπου ἐστειλεν ὁ Χατζῆ Ἀχμέτ μπέης μουσαλίμης μας τοῦ Χασάν πασᾶ ἐφέντη μας.
180	ὅπου ἐδώθησαν ἀγὸγη διὰ τὸ ρίζη καὶ ἐπῆγεν εἰς Ἰωάννινα.
93,727	εἰς μεταφορὰν.

93,727	ἐκ μεταφορᾶς γρόσια.
900	τοῦ Ἀλῆ ἄγᾶ τζοχαντάρ τοῦ Χασάν πασᾶ ἐφέντη μας, ὅπου ἦλθεν διὰ τοὺς σπαΐδες καὶ νιστεράδες με βασιλικὸ φερμάν.
<hr/> 94,627	
9,660	ὅπου ἔχει δομένα ὁ σαράφης ἑβραῖος καὶ ἐδώθησαν διὰ μανέδες τοῦ βίλακετίου μας καὶ μουζετάδες . . . εἰς τὸν Χασάν πασᾶν ἐφέντη μας καὶ εἰς μπουμπασιρέους καὶ εἰς ἄλλα μεσαρίφια κατὰ τὸ ὄνομαστικὸν δευτέρῃ.
4,000	τὰ δάνεια τοῦ Ὁμέρ πασᾶ με ὁμολογίαν.
11,300	τοῦ Μαχμούτ πασᾶ ἐφέντη μας διὰ τὸ ἀβάετι του καὶ διὰ τοὺς ὀλφάδες τοὺς καλοκαιρινούς.
<hr/> 119,587	

Καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξακολουθοῦσιν ἀναγραφόμενα κονδύλια παντὸς εἶδους ἐκτάκτου φορολογίας, ἣτις ἐτετραπλασίασε τὰ βάρη τῶν κατοίκων τοῦ Κάρληλι ἐντὸς ὀκτῶ μηνῶν !

Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

